

ŞEYHMUS DİKEN • Ahmed Arif

İletişim Yayınları 2655 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 457

ISBN-13: 978-975-05-2454-7

© 2018 İletişim Yayıncılık A. Ş. (1. Basım)

1. BASKI 2018, İstanbul

EDİTÖR Tanıl Bora

YAYINA HAZIRLAYAN Melike Işık Durmaz

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI Ahmed Arif

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Ece Ziya

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 22749

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ŞEYHMUS DİKEN

Ahmed Arif

Abisi Olmak Halkının

ŞEYHMUS DİKEN Diyarbakır Suriçi'nin Alipaşa Mahallesi'nde doğdu. Liseye kadar Diyarbakır'da okudu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset ve İdari Bilimler Bölümü'nü bitirdikten sonra üç yıl mülki idare amirliği yaptı. 12 Eylül askeri darbesi mağduru olarak memuriyet hayatı sona erdi.

Türkiye Yazarlar Sendikası üyesi ve Uluslararası PEN Yazarlar Örgütü Türkiye Merkezi'nin Diyarbakır temsilcisidir. *BirGün* gazetesinde 12 yıl köşe yazarlığı yaptı. Tigris Haber Gazetesi ve www.bianet.org yazardır. Çok sayıda sivil toplum kuruluşunda yönetici, danışma kurulu üyesi, temsilci ve sivil toplum aktivistidir. 13 şiiri Udi Yervant tarafından bestelenmiş, "Diyarbakır Hikâyeleri" oyunu İmgesel Düşler Tiyatro Topluluğu tarafından oyunlaştırılmıştır.

İletişim Yayınları tarafından yayımlanmış kitapları: *Sırrını Surlarına Fısıldayan Şehir: Diyarbakır* (2002), *Diyarbakır Diyarım, Yitirmişem Yanarım* (2003), *İsyan Sürgünleri* (2005), *Amidalılar - Sürgündeki Diyarbakırlılar* (2007), "Ula Fille Hoşgeldin" (2012) ve *Kürdistan'da Sivil Toplum* (Nurcan Baysal ile birlikte, 2015). Diğer kitapları şunlardır: *Kürdilihicazkâr Metinler* (Doruk,1997), *Güneydoğu'da Sivil Hayat* (Metis, 2001), *Tango ve Diyarbakır* (Lis, 2004), *Taşlar Şahit* (Lis, 2008), *Zevalsiz Ömrün Sürgünü Mehmed Uzun* (Lis, 2009), *Diyarbakır El Sallıyor* (Diyarbakır Tabip Odası, 2009), *Bir Kürdün AKP Okumaları* (Evrinsel, 2009), *Gittiler İşte* (Aras, 2011), *Bir İnsan Hakları Delisi Rıdvan Kızgın* (Dipnot, 2012), *ŞehrAmed* (Heyamola, 2014), *Amida Ana* (Can, 2014), *Memleket Ahvali* (Dipnot, 2016), *Ahım Var Diyarbakır* (Aras, 2017). Kitapları Fransızca, İngilizce, Almanca, Bulgarca ile Kürtçenin Kurmancî ve Sorani lehçelerine çevrilip basılmıştır.

Twitter: @SeyhmusDiken
Facebook: Şeyhmus Diken
Instagram: seyhmusdiken
E-mail: seyhmusdiken@gmail.com

İÇİNDEKİLER

NİYE YAZDIM?	7
Karanfil yürekli çocuk	11
Siverek yılları	17
Şiirle tanışma	21
Kürt hançeri	25
Coğrafya: <i>Anadoluyum ben</i>	31
İktidar ve mahpusluk: <i>Haberin var mı taş duvar?</i>	37
Hafıza kültüründe ısrar	45
Tutku ve aşk	51
Kalender bir adam	57
"Şiir tek bir dille yazılır"	69
Kadim dostluklar	75
Namus işçisi	83
Bugün Ahmed Arif	89
KAYNAKÇA	97

NİYE YAZDIM?

Böyle bir kitap hazırlama düşüncem doğrusu hiç yoktu. Ta ki 2017 yılı başında TÜYAP Adana Kitap Fuarı'nda Ahmed Arif üzerine bir söyleşi yapmam için *Hasretinden Prangalar Eskittim*'in yayıncısı Metis Yayınları'ndan öneri gelinceye kadar.

Henüz hayatta olduğu yıllarda Ahmed Arif ile tanışıklığım, aramızdaki hemşehrilik bağı, ortak şehrimiz Diyarbakır'ı terk etmemiş olmam ve tabii aynı zamanda yazmaya devam ediyor olmam gibi bir dolu etken sanki bu öneriyi gerekli kılmıştı. Hemen ve dahi heyecanla “Olur,” demiştim.

O yıl Adana Kitap Fuarı'nda “Ahmed Arif 90 yaşında” başlığıyla bir söyleşi yaptım. Hayli ilgi görünce Antep ve İstanbul Kitap Fuarları'na da taşдық söyleşiyi. Sonra Ankara ve İstanbul Mülkiyeliler Birliği'nde yoğun katılımlı benzer söyleşiler yaptık. Her etkinlikte yeni katkılarla, yeni işittiğimiz anılarla anlatı zenginleşti, Ahmed Arif üzerine yazılmış metinlerle beslendi. Nihayet elinizde tuttuğunuz mütevazı çalışma çıktı ortaya.

2017 yılı nasıl Ahmed Arif'in 90. doğum yılı idiyse, 2018 de *Hasretinden Prangalar Eskittim*'in ilk yayımlanışının 50. yılı... Kitabın okurla buluşmasının üzerinden yarım asır geçmiş. Bilgi, Cem, Everest, Metis yayınevlerinde baskı sayıları telaffuz edilemeyecek sayılara ulaşmış. Bilinen bandrollü baskılarının dışında yüz binlerle ifade edilen korsan kopyaları da yıllarca piyasada dolanmış bir kült şiir kitabından söz ediyoruz.

Hasretinden Prangalar Eskittim çok netameli bir ilk basım serüveni yaşamış. Hem de yıllar süren bir serüven... Şairini hayli kızdıran, üzen bir hikâye...

Refik Durbaş'ın şairle önce *Cumhuriyet*'te tefrika edilen, sonra da kitap olarak basılan röportajında Ahmed Arif, kitabının yayımlanması konusunda "Geç çıkması benim tembelliğimden, önem vermeyişimden. Ben bu konuda biraz amatörüm. Hiç profesyonel olmadım," diyor. Ve ekliyor: "Adını vermeyeyim. Birine verdim şiirleri. Kitap çıkacak ama iki yıl bekletti. Her yere gitti kitap. En son Şevket Süreyya'nın sansüründen geçti. Olumlu rapor geldi."

Tüm Türkiye kitabın çıkacağını duyar fakat kendi ifadesine göre bundan en son Ahmed Arif'in haberi olur. O iki yıllık bekletilmeden sonra *Hasretinden Prangalar Eskittim* yayımlanır. Yayıncısı şaire bir kâğıt imzalatmıştır; buna göre kitap en az iki yıl ikinci baskıyı yapamayacaktır! Bütün ülkeye kitap balya balya yollanırken yeni baskıdan ses yoktur.

Cüneyt Arcayürek o yıllarda *Hürriyet*'te yetkili. Diyor ki Ahmed Arife: "Bobin artığı sonsuz kâğıt var elimizde. Senin kitabı basalım. *Hürriyet*'in satıldığı her büfeye koyarız kitabı. Peşin olarak da sana elli bin lira verelim. Kitabın bütün geliri de senin olsun." Cüneyt Arcayürek bunları tam da kitabın yayımlandığı 1968'de söylüyor. Ama Ahmed Arif kitabı başka yayıncıya vermiş ve karşılığında beş bin lira almış; sözleşmeyi de karşısındakine güvenerek imzalamış. Üstelik baskı

adedini bile telaffuz etmeden... Ahmed Arif'in kendi ifade-
siyle en az 200 bin adet satmış kitap.

Tabii kitabın baskıya hazırlanışı ve basımında da sıkıntılar yaşanmış. Cemal Süreya'ya 26 Ekim 1968'de yazdığı mektubunda şöyle diyor: "Kitap baskıda. Ancak son anda bir küçük adam puştluğu ile karşı karşıya geldim. Senin yazı kitap-tan çıkarıldı. Sadece seninki değil, Fiktret Otyam da bir yazıda kişiliğimi anlatmıştı ki, o yazı da kitaptan çıkarıldı. Benim gibi büyük bir şairin kitabına kimse 'takriz' yazamaz-mış! Nasıl kafam bozuk, öfkeliyim, bilemezsin."

Sonra 12 Mart yıllarında bir gün Erdal Öz, Oğuz Akkan'la tanıştırmış Ahmed Arif'i ve "Pişman olmayacaksın, ver kitabını Oğuz'a," demiş. Ve sonra Oğuz Akkan basmış *Hasretinden Prangalar Eskittim*'i ve kitap geniş kitlelere ulaşmış. "Dağ-tıncı bana para getirirdi. Her ay maaş öder gibi..." diye anlatır o günleri Ahmed Arif.

Velhasıl *Hasretinden Prangalar Eskittim*, yirmili yaşlardan otuzlarına kadar dolu dolu yaşamış ve yazmış bir genç şairin dilden dile, elden ele dolaşmış şiirlerinin bir araya getirilmesiyle hayat bulmuş bir kitap. Cemal Süreya'nın tabiriyle "şiirine çekilmiş bir kumandan"ın sonraki 23 yıl boyunca, yani 1991'e kadar, her defasında "Yeni kitap ne zaman?" sorusunu duymasına yol açan ilk ve tek kitap...

Okumakta olduğunuz *Ahmed Arif: Abisi Olmak Halkının* kitabı, şiiriyle birlikte her anısı, her sözü, kelamı adeta aforizma halini almış usta şairin bilinenlerinin yanında kimi dostlarının dağarcığında kalmış, belki de unutulayazmış anılarının bir kez daha dile getirilişi. Bu bir biyografi değil de satırlarında Ahmed Arif'in sesini duyacağımız bir anılar manzumesi.

Kitabın son okumasını yapan Gökçe Bilgin'e ve Ahmed Arif görsellerini kullanmam için benimle paylaşan Ahmed Arif Edebiyat Müze Kütüphanesi'ne, metinler içinde isim-

lerini zikrederek andığım bana anılarını aktaran dostlara ve dahi kitabın sonunda referans verdiğim, Ahmed Arif üzerine bugüne kadar yazan ve konuşan herkese çok ama çok teşekkür ediyorum. Tabii yayınevim İletişim'e, kadim dostum, editörüm Tanıl Bora'ya ve kitaba hayli emek verip yayına hazırlayan Melike Işık Durmaz'a içten teşekkürlerimi dillendiriyorum.

ŞEYHMUS DİKEN

21 Nisan - 2 Haziran 2017, Haziran 2018,

Diyarbakir

Karanfil yürekli çocuk

Tek kitabı *Hasretinden Prangalar Eskittim*, elli yaşında.

Tek kitabın şairi yaşıyor olsaydı, doksanını devirecekti.

Şiirlerinden herhangi biriyle gönlümüze girecek kadar hünerli yazmış olduğuna, elli yaşını doldurmuş kitabının her dizesi tanıklık eder. Fakat kitabına girmemiş olan nice şiiri olduğunu yine kendisi belirtir yaşarken. Kendine has üslubuyla şöyle der: “Defterler dolusu şiir vardı. Gece- de 8-10 sayfa yazardım. Elbet kaliteli olanı vardı, olmayanı... Her biri bir kızda kaldı. Birçoğu da poliste... Geri alamadım, vermiyorlar.”

Ahmed Arif, birçok kaynağa ve yaşarken yayımlanan, kendisinin de onayladığı bilgilere göre 1927 yılının 21 Nisan günü, şairin ölümünden sonra oğlu Filinta'nın paylaştığı eski nüfus cüzdanındaki kayda göre ise 23 Nisan'da, Diyarbakir Suriçi'ndeki Fatihpaşa Mahallesi (nam-ı diğer Xançepek), Yağcı Sokak, 7 numaralı evde doğmuş.

Yine nüfus kaydına baktığımızda adı aslında Ahmet. Sonradan şair kimliğiyle birlikte adının sonundaki “t” harfini değiştirerek “Ahmed” adını kendine uygun bulmuş. Bu ad

Nüfus cüzdanı.

“yakıştırması” Ahmed Arif’te o denli içselleşmiştir ki, adını yanlış yazanlara çok kızdığı bilinir. Nitekim bir antoloji için, biraz da üst perdeden sorular yollayıp cevaplamasını isteyen birine: “Adımı dahi yanlış yazan birinin sorularına nasıl cevap vereyim?” demişliği de vardır.

Çocukluğundan beri haksızlığa zerre tahammül edemeyen şairin, isminin doğru yazımı konusunda ısrarcı olmasının altında yine kararlı duruşunun varlığını sezeriz.

Bu ad vurgusu, kendisinden hayli sonra Mehmet Uzun’un adını “Mehmed” olarak yazmayı tercih etmesinde karşımıza çıkar. Kimi başka edebiyatçılar da bu izleği sürdürür.

Kendi anlatımına bakarsak, evleri geniş avlulu, havuzlu, bahçeli, eyvanlı, yazlık-kışık odaları olan büyük bir evmiş. Şimdilerde, hele ki son birkaç yılda hendekli, barikatlı, so-kağa çıkma yasaklı, yıkımlı, ölümlü felaket günlerini yaşayan Suriçi hallerinden sonra örnekleri hayli az kalan, bazalt taştan yapılma klasik Diyarbekir evlerinden biri.

Analığı Arife Hanım ve ablasıyla...

Babası Arif Hikmet Bey.

Babası Kerküklü Arif Hikmet Bey, annesi Erbilli Sâre Hanım. Daha iki yaşındayken kendi ifadesi ile Sâre, Serohan, Zehrahan, Zörehan olarak da çağrılan annesini kaybeder.

Ailesi ve kendisiyle ilgili Refik Durbaş'a konuşurken babasının Kürt olmadığını, rivayete göre Rumeli'den Kerkük'e geldiklerini, anasının ise Kürt olduğunu anlatır. Anası, yedi

kardeşin tek bacısıymış ve yedi dayısı da ünlü İngiliz casusu Lawrence'ın kiralık katillerince öldürülmüş.

İş soy sop meselesine gelince “Soyumla değil, ancak halkımla öğünebilirim. Halkımdan gayrısını övgüye layık görmem... Bir de sevgiliyi...” demeyi de ihmal etmez.

*Nasıl severim bir bilsen,
Köroğlu'yu,
Karayılan'ı,
Meçhul askeri...
Sonra Pir Sultan'ı ve Bedreddin'i.*

Onu emziren, büyüten, eğiten ve en az “öz ana” gibi bağrına basan, bu sebeple 1983 yılında ölümüne kadar “analığı” saydığı Arife Önal'a saygıda kusur etmediğini, onu öz anası gibi bildiğini ve “analık” kavramına bu vesileyle de karşı çıktığını hep anlatır. Analığı Arife Hanım, Bingöl'ün Mıryan aşiretinden.

Ticari büyüklüğü açısından camiasınca “Baron” olarak çağrılan bir Ermeni işadamı olan ve ipek böcekçiliği işiyle uğraşan, 1915'e kadar Diyarbakir mebusu olan Hovsep Kazazyan'ın Diyarbakir Suriçi Balıkçılarbaşı semtinde 1915 Ermeni kırımına kadar ipek böcekçiliği borsası olarak kullandığı ve adı da Alyanakyan Çarşısı olan yapı, Ermeni tebaanın kentin sicilinden düşürülmesinden sonra ilkokula dönüştürülür. İşte Ahmed Arif, anaokulu diyebileceğimiz o yılların ilkokul öncesi ilk eğitimini o binada görür ve okumayı orada söker. Şimdilerde o yapı Suriçi'nin Balıkçılarbaşı semtinin hemen girişindeki PTT şubesidir.

Savaşta süvari başçavuşu olan babasının Siverek'in Karakeçi bucağı nüfus müdürlüğüne atanmasıyla ailece Siverek'e yerleşirler. Buradaki yaşamı, babası Arif Hikmet Bey'in bir dönem Siverek Nahiye Müdürlüğü, sonra da Harran Kayma-

kam Vekilliđi'ne atanması nedeniyle 12 yıl sűrűnce, 1933-34 renim yılında Siverek İlkokulu'na yazdırılır. Okuma yazmayı Diyarbakir'deki anaokulunda öğrendiğinden tez zamanda sınıfın alışkan öğrencilerinden olur.